ZIEKENZORG EN ZIEKENVERPLEGING

DOOR

Pater L. A. PAANAKKER

Een overzicht van het Sociale leven op Aruba gedurende de laatste vijftig jaren zou zeer zeker onvolledig zijn, indien ook niet een hoofdstuk gewijd werd aan een charitatieve instelling, die voor zovele inwoners van Aruba een toevluchtsoord geweest is bij ziekte of ongeval, een uitkomst onder omstandigheden, waar de krachten van het gezin te kort schoten en alleen een doelmatige verpleging in een daarvoor speciaal ingericht huis genezing en herstel konden brengen. We bedoelen het San Pedro Hospitaal te Oranjestad. Hoe kort ook zijn geschiedenis zijn moge, daar het hospitaal de 1ste October 1920 geopend werd, toch zijn de goede diensten door de Zusters en dokters ten bate der Arubaanse bevolking verricht, al niet meer te tellen en is het heel begrijpelijk, dat de goede faam van deze inrichting doorgedrongen is tot in de verste uithoeken van ons kleine eiland, in de vele gezinnen, welke daar verspreid wonen en bovenal in de harten van duizenden, die in de donkere dagen van ziekte en pijn, genezing of minstens troost en verlichting mochten vinden binnen de gastvrije muren van het San Pedro Hospitaal.
De stichting van dit hospitaal hangt ten nauwste samen met de komst van de Zusters Dominicanessen, die de 1ste Januari 1910 de scholen van Oranjestad en De Noord van de Zusters Franciscanessen, die ook het onderwijs voor de meisjes in Curaçao in handen hadden, overnamen. Want, hoewel oorspronkelijk naar Aruba gekomen met de bedoeling het onderwijs en de opvoeding der jeugd te verzorgen, was de Congregatie der Zusters Dominicanessen te Voorschoten niet ongenegen, gelijk zij op Sint Maarten gedaan had, ook de zorg voor de bediening van een ziekenhuis op zich te nemen.
Ook de plaats waar het San Pedro Hospitaal zich nu bevindt is verbonden met de vestiging dezer eerste Zusters op Aruba, doordat juist hun woning in 1920 tot hospitaal werd ingericht en voor haar een nieuw convent gebouwd werd bij de kerk.
Om echter beter te begrijpen wat in die dagen de oprichting betekend heeft van een bescheiden hospitaal met een twintigtal bedden, waar Hollandse zindelijkheid, medische hygiëne, christelijke charitas, goede voeding en frisse ligging aan iedere patiënt ten goede kwam, mag een kleine beschrijving van de economische en hygiënische toestanden, welke vóór 1920 hier heersten, niet ontbreken.
Economisch gesproken had Aruba in de jaren, die aan de vestiging der twee grote oliemaatschappijen voorafgingen, totaal geen betekenis. Armoede drukte haar stempel op dit door moeder Natuur zo zeer misdeelde eiland, op zijn bewoners, op hun woningen, op hun kleding, op hun gebruiken en levenswijze. Aruba was een dor en droog eiland, woest en kaal, met stenen en rotsblokken bezaaid en zijn bewoners waren in het algemeen zo arm als de mieren. Want evenals de rijkdom van deze nijvere insecten uit-

sluitend bestaat in het voedsel, dat zij dagelijks bij elkaar seharrelen, zo ook was de Arubaan uit die tijd reeds meer dan tevreden, indien hij zijn zwoegen en werken beloond zag met voldoende voedsel voor hem en zijn gezin. Van geld overhouden en sparen was dan ook geen sprake, zeker niet voor hen, die hun weekloon uitbetaald kregen met 75 eent en de overige vijf dagen in natura, gekocht in de winkel van hun werkgever. De Arubaan is van nature niet lui, maar werkzaam: hij zoeht werk in de aloëeultures, of later in de goudmijnen of bij de Fosfaat Maatsehappij; de kustbewoners zochten het in de visserij; anderen bebouwden hun stukje grond met maïs, rankvruehten en pinda's; ook de seheepvaart leverde aan enkelen een mager bestaan op, maar het was en bleef armoe troef en als de oogst mislukte wegens langdurige droogte, hadden de eunueumensen zelfs niets om in ruil aan te bieden voor de levensmiddelen, die zij in de stad koehten en moesten zij in het krijt blijven staan tot een volgende gunstige oogst. Dat er op zulk een eiland, waar permanent watersehaarste, armoede en gebrek heersten, waar de wegen sleeht en in de regentijd vaak onbegaanbaar waren, de hygiënisehe toestanden veel te wensen overlieten, is zeer wel te begrijpen.
Hiervoor kan men de enige dokter, die Aruba telde, geenszins aansprakelijk stellen, want deze stond voor de onmogelijke taak om een ondervoede bevolking van ± 10.000 zielen, die over een oppervlakte van 150 K.M.² verspreid woonden, van behoorlijke medisehe hulp te voorzien. Ook was er van Overheidszorg op dit gebied weinig of niets te bespeuren. Naar mij een zeventigjarige Arubaan vertelde, kon hij zieh nog uit zijn jeugd herinneren, dat er buiten de stad een ruïne stond, overblijfselen van een huis, dat heel vroeger gediend had om zieken onder te brengen; een zekere Martha Angela, die ook als vroedvrouw optrad, had er het toezieht over. Hoe het daar preeies toeging weten wij niet, maar waarsehijnlijk versehafte het huisje alleen onderdak en moest de familie van de zieke voor de rest zorgen. Eenzelfde systeem van ziekenverzorging paste in 1913 Gezaghebber H. J. Beaujon toe, toen hij de oude openbare sehool als ziekenverblijf deed inrichten. Er konden hoogstens 13 personen worden opgenomen, die door hun eigen familie moesten verzorgd en verpleegd worden, waarvoor hun het Gouvernement 30 eent per dag uitbetaalde. Een oude vrouw Dorilia Figueroa was hier met het toezieht belast. Deze inriehting had het voordeel dat zware patiënten, die ver van de stad verwijderd woonden, daar hun tenten konden opslaan, regelmatig door de dokter konden bezoeht worden en gemakkelijk hun medieijnen konden krijgen. Daartegenover stonden weer vele moeilijkheden, welke de dagelijkse verzorging van een zieke op een grote afstand van huis, voor de vrouwen met zieh braeht. Hoe dat „onderdak" zoals we die inriehting zullen noemen, er van binnen en van buiten moet hebben uitgezien, laat zieh gemakkelijker denken dan besehrijven. Maar als de verzorging van zieken, die thuis verpleegd worden, dikwijls al veel te wensen overlaat, wat zal er dan van tereeht gekomen zijn in dat asyl, waar alles ontbrak en zelfs van de meest elementaire hygiëne geen sprake was?
Maar laten we de tijd niet vooruitlopen. In 1901 begon een Engelse goudmaatsehappij onder de naam van „Aruba Gold Coneession" haar werkzaamheden en riehtte een huis in, gelegen tegenover de woning van dokter Horacio Oduber, ter verzorging van haar arbeiders, die in de mijnen door een ongeval getroffen waren. De goudexploitatie ging echter niet voorspoedig en na een zevenjarig bestaan liquideerde zij haar bezittingen. De komst van de gouvernementsdokter G. R. Hopkins in 1912 braeht ongetwijfeld enige verbetering, doeh dit was niet van lange duur, daar Dr. Oduber na enkele jaren naar Curaçao vertrok en Dr. Hopkins als enige dokter aehterbleef. Geen wonder, dat

de behoefte aan een hospitaal zich steeds sterker deed gevoelen en de dokter naar middelen uitzag om dat ideaal te verwezenlijken. Het Bestuur van Aruba en het Opperbestuur van Curaçao waren natuurlijk volledig op de hoogte van de miserabele toestand, waarin de bevolking in dit opzicht verkeerde, maar ik vermoed dat de Koloniale kas, welke in die dagen nog door het Moederland gesteund werd, geen afdoende hulp toeliet. Ook bij de R.K. Missie behoefde men voor grote sommen niet aan te kloppen; de financiële zorg voor kerken en scholen rustte in al haar zwaarte op de schouders van de Bisschop, die geen verhaal had op de arme bevolking, maar zijn uitgaven moest trachten te dekken met giften uit Nederland en uit Amerika.
Dr. Hopkins, die geen middel onbeproefd wilde laten, wendde zich tot Gouverneur Nuyens met het voorstel bij het Rockefeller Instituut steun te vragen voor het bouwen van een hospitaal. De Gouverneur wilde daar echter niet van horen, maar stelde voor een request op te maken, waarin de noodzakelijkheid van een hospitaal voor Aruba bepleit werd.
Intussen verergerde de algemene gezondheidstoestand met de dag, mede tengevolge van een langdurige droogteperiode, waardoor de oogsten telkens mislukten. Ten einde raad besloot Dr. Hopkins zich nogmaals tot de Bisschop van Curaçao te wenden met het dringend verzoek om hulp. Wij lezen in deze brief, gedateerd 27 September 1915 het volgende: „Tengevolge van de droogte, die reeds vijf jaren achtereen aanhoudt, van misoogst en gebrek aan goed drinkwater lijdt de bevolking van Aruba grote schade aan haar gezondheid en moet het als een wonder beschouwd worden, dat het grootste deel nog niet van honger bezweken is. Inderdaad treft men hier nauwelijks nog gezonde mensen aan. Bijna alle buitenbewoners lijden aan buikloop, wat hen bevattelijk maakt voor andere ernstige ziekten, zoals dysenterie, typhus enz. Daar komt nog bij dat het aantal zieken dagelijks toeneemt door repatriërende mannen, die in Venezuela en Colombia werk hebben gezocht en meestal besmet zijn met malaria of dysenterie. Velen onder hen hebben de benen overdekt met zweren en door gebrek aan voeding, medicijnen en goede verzorging blijven zij in die ellendige toestand zonder te genezen. En in deze treurige omstandigheden verkeren een 9000 zielen!
Weliswaar, zoo gaat Dr. Hopkins voort, bezit het Gouvernement hier een huis, waar patiënten van de buitendistricten kunnen worden opgenomen, maar het kan slechts 13 personen herbergen en daarenboven komen de zieken, die zich in uiterste nood daarheen begeven, om honger te lijden, daar zij moeten zien rond te komen met 30 cent per dag. Het is duidelijk, dat men een dergelijk huis, waar alles ontbreekt wat een zieke nodig heeft, geen hospitaal kan noemen, en hier valt op de eerste plaats verpleging onder. Inderdaad hier is niemand, die zich het lot van deze ongelukkigen aantrekt, alleen zij die familie hebben, ontvangen van hen enige verlichting, maar dat is dan ook alles."
In Mei 1916 schreef Monseigneur Vuylsteke als antwoord op deze noodkreet een circulaire, waarin Zijne Excellentie een beroep deed op de publieke weldadigheid, teneinde aldus de nodige gelden bijeen te krijgen. Toch zou het nog vier lange jaren duren, alvorens het zoo vurig begeerde hospitaal tot stand kwam. Laten wij thans, na in 't kort het Arubaanse leven, voor zover dat met ons onderwerp verband houdt, geschetst te hebben, overgaan tot de eigenlijke geschiedenis van het San Pedro Hospitaal.
Toen de eerste zes Dominicanessen op 1 December 1909 te Aruba aankwamen, werden zij ondergebracht op het landhuis „Sividivi", dat in 1901 door de Engelse goudmaatschappij „Aruba Gold Concession" als Directeurswoning gebouwd was. Het daarbij behorende landgoed, dat toentertijd heelemaal buiten de stad lag, heette oorspronkelijk „Werk & Rust" en kwam in 1873 in het bezit van de Heer Felipe Bereno, die het over-

doopte met de naam „Sividivi" waarschijnlijk een verbastering van het Spaanse woord Sividigna, een plant, die daar veel voorkwam.
Na een zevenjarig bestaan liquideerde de Goudmaatschappij en bood zij het landgoed met woning te koop aan, onder voorwaarde, dat deze voor een godsdienstig of liefdadig doel zou bestemd worden. De Pastoor van Oranjestad deed een bod en zo kwam op de 12e Februari 1908 de R.K. Missie in het bezit van „Sividivi". De 1ste Januari 1910 namen de nieuwe Zusters de Parochieschool over van de Zusters Franciscanessen van Rozendaal en openden daarenboven een klas voor U.L.O. in het landhuis, dat voor de tweede maal van naam veranderde en voortaan Santa Maria Convent zou heeten. Zo was dan „Sividivi" van Directeurswoning omgeschapen in een zusterhuis en voor een deel in een school. Doch deze toestand zou niet lang duren, daar door uitbreiding van onderwijspersoneel de woningruimte op die manier te klein werd. Vlak bij de kerk werd nu een nieuwe school gebouwd, die in Juli 1913 in gebruik kon worden genomen, waardoor de Zusters verder over het gehele huis konden beschikken. Het omliggende terrein werd om het productief te maken met aloë beplant.
Daar Monseigneur Vuylsteke, overtuigd van de dringende noodzakelijkheid van een eigen hospitaal voor Aruba, wel inzag dat geen andere instantie dan de R.K. Missie gevoegelijk dat grote werk zou kunnen ondernemen, kwam vanzelf de vraag aan de orde, waar eventueel dan het nieuwe hospitaal zou moeten gebouwd worden. Niemand wist nog in die dagen, dat het landgoed „Sividivi" voorbestemd was om de bakermat te worden van het latere San Pedro Hospitaal, maar er waren toch wel aanwijzingen, die toen die vraag te berde kwam, in die richting wezen. Vooreerst was de ligging, vlak bij de stad, maar toch enigszins afgelegen, uitstekend geschikt voor een ziekenhuis, waarbij nog kwam de ideale sfeer van rust en vrede, die over deze plaats hing, door de vrij talrijke bomen, de kleurige, zacht getinte aloë-aanplant en dat alles omheind door een altijd groene cactushaag. Daarenboven was het zustershuis andermaal te klein geworden en woog het ongemak steeds zwaarder, dat het op een afstand van vijf minuten lopen van kerk en school verwijderd stond. Een kleine afstand weliswaar op zich zelf, die op vandaag langs goed verlichte, geasphalteerde straten weinig te betekenen heeft, maar toen het zoveel keer per dag op en neer gaan, door allerlei bijkomende omstandigheden dubbel bezwaarlijk maakte. De keuze was dan ook niet moeilijk toen het ging om, ofwel het bestaande zustershuis met een vleugel uit te breiden en ergens anders een nieuw hospitaal te bouwen, of een nieuw zustershuis vlak bij kerk en school neer te zetten en het oude voor hospitaal in te richten. Tot dit laatste werd dan ook besloten toen de Bisschop de 18e Mei 1920 op Aruba kwam voor de inwijding van het nieuwe zustershuis en kort daarop werd met de verbouwing een begin gemaakt. Nu was het zaak om nog wat gelden voor dat sympathieke doel bijeen te zamelen. Het a.s. zilveren Priesterfeest van Monseigneur Vuylsteke, dat op 15 Augustus 1920 zou gevierd worden, bood een ongezochte gelegenheid om de parochianen van Oranjestad hiertoe te laten meewerken. Een flinke som geld om de onkosten der verbouwing te bestrijden zou de Bisschop als feestgeschenk zeker zeer welkom zijn. Het idee vond veel bijval en al spoedig werd een Damescomité gevormd, dat besloot op de feestavond een bazaar met tombola te organiseren. Voor het rustige stadje was dit een gebeurtenis van betekenis en we kunnen ons indenken hoe de voorbereidende werkzaamheden gedurende drie maanden heel de dameswereld van Oranjestad in beslag namen. Om volledig te zijn, moeten we vermelden dat de bazaar, met zoveel zorg en toewijding voorbereid, een groot succes werd. Geen enkel artikel bleef onverkocht en de lootjes

van de tombola vlogen weg. Met een batig saldo van ƒ 3.350, waaronder een gift van 500 gulden, sloot deze, onder alle opzichten geslaagde feestavond.

De verbouwing naderde intussen haar voltooiing; Monseigneur zou zelf de inwijdingsplechtigheid komen verrichten en wel op zijn Patroonsfeest, tevens het tweede lustrum van zijn Bisschopswijding, de 29ste September 1920. Met een Pontificale Hoogmis werd deze grote dag ingezet, waarna inzegening van het hospitaal, dat onder de bescherming gesteld werd van de Dominicaanse Heilige Sint Petrus van Verona. De eerste October werden de vier eerste patiënten opgenomen, een lang gekoesterde wens was eindelijk in vervulling gegaan. Deo gratias!

Na deze enigszins lange, zij het niet langdradige voorgeschiedenis, willen wij thans overgaan tot een korte beschouwing van het San Pedro Hospitaal, dat klein en onbetekenend ergens verscholen lag tussen het geboomte, maar langzaamaan toenam in omvang en betekenis, delend in de groei en steeds toenemende belangrijkheid van de gemeenschap, waartoe het behoort.

Het front van het Hospitaal beslaat juist een vierde van de breedte, welke het gebouw sinds September 1936 bezit. Men beschikte bij de opening over een 20 bedden; er waren drie ziekenzalen, één 1ste klas-kamer, een kleine operatiekamer, die tevens dienst deed als polikliniek en achter het hoofdgebouw stond nog een langwerpig huisje, waarin drie kamertjes voor eventuele besmettelijke ziekten. Zuster Clara, die thans een welverdiende rust geniet in het nabijgelegen Maria Convent, met twee zusters verpleegsters en bijgestaan door enkele vrouwen en meisjes voor de huishouding, verzorgden de zieken. Er was in die tijd nog geen electrisch licht, geen waterleiding, geen telefoon, dus alles nog heel primitief. Moest er 's nachts soms een dokter geroepen worden, dan trokken twee zusters in het donker er op uit; ook kwam het voor dat 's avonds laat nog de hulp van de politie moest gevraagd worden, wegens een paar dronkelappen, en dan zat er niets anders op dan naar de politiewacht te stappen. Voor watervoorziening was men aangewezen op de regenbak, die in de droge tijd met veel omzichtigheid moest gebruikt worden. Het eerste begrip dat men een nieuwkomer uit Holland trachtte bij te brengen was dit: water is hier een kostbaar goed, wees er altijd zuinig mee. Het is voorgekomen, dat men om 10 uur geen druppel water in huis had om koffie te zetten en men eerst een meisje met een kerosineblik naar de Pastoor moest sturen om wat water te halen. Ook de inkomsten waren in die tijd zeer miniem. De meeste patiënten waren arme stakkers, daar de meergegoeden of thuis verpleegd werden of naar Curaçao of Panamá gingen, om zich daar onder behandeling van befaamde doktoren te stellen.

Toen echter in Augustus 1924 de grote Amerikaanse oliemaatschappij van New Jersey „de Standard Oil Company" op de Oostpunt van het eiland een grote raffinaderij ging inrichten, veranderde Aruba met de dag en ook het San Pedro Hospitaal werd in de maalstroom der industriële vooruitgang meegezogen. Niet alleen, dat er reeds meer geld kwam onder de mensen, maar vooral ook doordat de Lago, zoals de Maatschappij hier genoemd werd, al haar zieken naar het San Pedro Hospitaal stuurde. Dit duurde zo voort tot April 1929, op welke datum de Lago haar eigen hospitaal in gebruik ging nemen. Het San Pedro Hospitaal heeft daarom veel te danken aan de Lago, vooral in die eerste moeilijke jaren en het zal altijd een dankbare herinnering bewaren aan de hulp en steun, die het van de Maatschappij mocht ontvangen, in het bijzonder aan Capt. Rodger, haar eerste Manager.

Ook de Arend Petroleum Maatschappij (A.P.M.) die op de Westpunt van Aruba een klein bedrijf had ingericht, maakte tot October 1929 gebruik van het San Pedro Hospitaal.

Onder de doktoren van deze eerste periode 1920—1929 vermelden wij Dr. Eloy Arends, Dr. Jacobo Arends en dokter Nunez. De beide eersten waren geboortig van Aruba, kortelings afgestudeerd in Amsterdam, terwijl dokter Nunez van Suriname afkomstig was. In April 1928 verscheen een jonge, Hollandse scheepsdokter ten tonele, dokter A. F. Dussenbroek, die voorbestemd was om een rol te spelen in het sociale leven van Aruba en op 13 April 1948 reeds twintig jaren de beste krachten van zijn geest en goed hart, gewijd heeft aan de morele en lichamelijke volksgezondheid van zijn tweede vaderland. Tot 1 Januari 1935 was hij verbonden aan het hospitaal van de A.P.M. te Bubali en heel veel heeft het San Pedro Hospitaal aan hem te danken, wegens zijn onverminderde belangstelling, practische raadgevingen en daadwerkelijke steun.

Verloor het hospitaal vele goede patiënten door het vertrek van Lago en A.P.M., zo werd dit verlies weer enigszins aangevuld door de komst van een geheel nieuwe categorie: de Nederlandse Militairen in Juli 1929. Verheugend feit op zich zelf, hoewel de aanleiding minder prettige herinneringen wakker roept aan de laffe overval van Urbina in de nacht van 8 op 9 Juni 1929 op het Fort Amsterdam te Curaçao.

Sindsdien zijn over de duizend militairen van Politie, Land- en Zeemacht in het San Pedro Hospitaal opgenomen geweest en hebben er altijd een prettige indruk achtergelaten. Met hun opgewekte geest, volgzaamheid en gevoel voor tucht, waren zij steeds welkome patiënten en wie zal het vreemd vinden, dat de zusters zich de plaats indachten van die ver verwijderde moeders, alsook gelukkig waren door de verzorging van soldaten, haar aandeel te krijgen in de algemene oorlogsvoering.

De goede gang van zaken (iedereen beschouwt een onderneming van zijn standpunt), welke te danken was aan de economische opbloei, had tot gevolg, dat men gebrek kreeg aan plaatsruimte. Een geheel apart staand zustershuis was dringend noodzakelijk; er moest een ruimere, frisse keuken komen en met het oog op de kraamverpleging, waarmede men het volgend jaar zou beginnen, wenste men over meer 1ste klas kamers en een flinke vrouwenzaal te beschikken.

Besloten werd in 1928 een nieuwe vleugel aan te bouwen en deze met het oude gedeelte te verbinden door een passende hoofdingang met vestibule. De 12e Januari 1929 werd de eerste patiënt in de nieuwe vleugel opgenomen, die uit vier 1ste klas-kamers bestond en een vrouwenzaal. Het zusterhuis en de nieuwe keuken stonden achter het hoofdgebouw en geheel los daarvan. Deze twee gebouwen kwamen gereed in April 1929. In Mei 1929 werd bekend gemaakt, dat men ook met kraamverpleging zou beginnen. Tot dan had men zich uitsluitend beperkt tot de chirurgische gevallen. Deze beslissing bleek een groot succes te zijn; aanstonds werden reeds verscheidene 1ste klas kamers besproken en op 7 Augustus 1929 zag de eerste baby in het San Pedro Hospitaal het levenslicht. In dat jaar werden er nog 20 andere kinderen geboren en sindsdien is het aantal bevallingen steeds crescendo gegaan. In het afgelopen jaar 1947 assisteerden de zusters bij 183 bevallingen en in totaal werden Augustus 1929 tot 31 December 1947 1266 kinderen in het hospitaal geboren.

In de jaren 1933/34 kwam er een inzinking; het aantal patiënten liep aanmerkelijk terug, zodat het meermalen gebeurde dat er maar 15 à 20 zieken waren. In 1934 was het aantal patiënten 190 minder dan in 1932 en begon men te vrezen dat het hoogtepunt reeds bereikt en voorbij was. De laatste dag van het jaar bracht echter verbetering door de komst van Dr. W. L. Harmsen, die dokter Dussenbroek zou opvolgen bij de Arend Petroleum Mij. en tevens als chirurg zou optreden in het San Pedro hospitaal, zowel voor particuliere als voor Gouvernementspatiënten.

Wat dit voor ons eiland betekende en welke perspectieven zich daarmede openden voor ons hospitaal, laat zich gemakkelijk begrijpen als men bedenkt, dat voor dien alle operatiepatiënten, welke een zeereis konden doorstaan, genoodzaakt waren naar Curaçao, Panamá of Caracas te gaan. Dank zij de geregelde stoombootverbinding der laatste jaren, was de overtocht naar Curaçao minder bezwaarlijk dan voorheen met een zeilschip, dat afhankelijk van de wind, soms vier à vijf dagen onderweg was; bij gunstig weer nam de overtocht toch nog tweemaal 24 uur. Het kwam zelfs voor, dat de bark na enkele dagen op zee gezwalkt te hebben, weer naar de haven van Aruba terugkeerde, in afwachting dat een gunstige wind de reis mogelijk zou maken. Ook is het natuurlijk voorgekomen, dat patiënten wegens gebrek aan chirurgische hulp, overleden zijn. Een grote verbetering bracht in dit opzicht de K.L.M., die sinds de succesvolle vlucht van „De Snip" op 24 December 1934 naar Aruba, met een wekelijkse dienst op Curaçao begon, welke later regelmatig werd uitgebreid en nu zo frequent is, dat men meermalen per dag op en neer kan vliegen.
Maar toch, hoe frequent en vlug ook de verbinding Aruba—Curaçao geworden was, het bleef een groot bezwaar ernstige zieken te moeten transporteren, ongeacht de grote onkosten, die daaraan verbonden waren en de consequentie, die een langdurige verpleging ver van huis, van familie en kennissen van zelf meebracht, om nog niet te spreken van een geval met noodlottige afloop. De mogelijkheid dus, dat alle operaties op Aruba zelf zouden kunnen geschieden, was dus een feit van algemeen belang en vèrstrekkende betekenis.
Men moet echter niet denken, dat hiermede ineens alle moeilijkheden opgelost waren, neen, die begonnen nu pas het hoofd op te steken, want de bestaande ruimte, welke als polikliniek en als operatiekamer moest dienst doen, was veel te klein, er was een tekort aan geoefend personeel en daar het hospitaal niet over de nodige instrumenten beschikte, moesten deze voor elke operatie door Dr. Harmsen worden meegebracht, nadat zij door de chirurg op „Bubali" operatieklaar gemaakt waren. Ook met het steriliseren van operatielinnen belastte zich Dr. Harmsen. Wel had men in 1936 voor dat doel een sterilisator aangeschaft, die echter in 1938 nog niet in gebruik kon genomen worden wegens te zwakke stroom.
Hoe er met goede wil en samenwerking nog veel te bereiken valt, blijkt uit het feit, dat niettegenstaande de gebrekkige hulpmiddelen en 1001 moeilijkheden, op het eind van 1935, dus in het eerste jaar, 278 operaties (grote en kleine) verricht waren. Een eresaluut aan Dr. Harmsen en de Hoofdverpleegster van „Bubali", die voor elke operatie meekwam, aan de dokters-assistenten Coco en Eloy Arends en aan de zusters Honorata, Canisia en Plechelma voor deze topprestatie.
De patiënten stroomden nu toe en al spoedig kwam men tot de ervaring, dat het zo niet langer ging. In het eerste jaar boekte men reeds 350 meer opnamen en daarenboven voldeed de operatiekamer allerminst aan de eisen, welke men redelijk stellen kon. Dus weer uitbreiden en bijbouwen. De plannen werden uitvoerig besproken met Dr. Henriquez, Directeur van de Openbare Gezondheidsdienst en de bovenvermelde Arubaanse dokters en ten slotte werd aan de Heer Fokkers opdracht gegeven deze plannen uit te werken en een kostenberekening te maken.
Ditmaal zouden er aanzienlijke bedragen mee gemoeid zijn, doordat de bouw op ƒ 63.000,— begroot werd en er voor bijkomende werkzaamheden, installatiekosten van operatiekamer en ziekenkamers, licht- en waterleiding etc. nog een ƒ 20.000,— bij zou komen. Vanwege de beperkte geldmiddelen, die in de loop der eerste vijftien jaren telkens

uitgeput raakten, wegens nooit eindigende uitgaven, was men er nog niet toe gekomen om voor de zusters een kapel te bouwen. Vijftien jaar lang konden de zusters voor zover de dienst het toeliet, zich 's morgens voor dag en dauw naar de parochiekerk begeven, om de H. Mis bij te wonen en te communiceren, maar gedurende de dag moesten zij zich de troost ontzeggen, die een bezoek aan Jezus in het H. Sacrament haar geven kon. Ter wille van de goede zaak, omdat de eisen van de patiënten voor gingen, hebben zij dat offer vijftien jaar lang zonder morren, zij het niet zonder droefheid en pijn gebracht en wij kunnen ons daarom enigszins de rechtmatige vreugde der goede zusters voorstellen toen op de 6e Mei 1935 het Allerheiligste na 15 jaren afwezigheid 's avonds om 7 uur zijn intrede deed in de nieuwe kapel en het eerste Lof gecelebreerd werd door de Pastoor der Parochie, de ZeerEerw. Pater Antoninus Zeppenfeldt. Al hadden de zusters nu een kapel, er was nog geen priester aan verbonden voor de bediening. Voor geestelijke hulp moest men zich wenden tot de Pastoor van de naburige parochiekerk en ook kon er nog geen H. Mis gelezen worden. Het was dus wel een gebeurtenis toen Pater Martinus Luyckx, die in zijn 36-jarige missieloopbaan verschillende hoge posten bekleed had, zowel in Porto Rico als in Curaçao, de 9e November 1936 benoemd werd tot eerste Rector van het San Pedro Hospitaal. Iedere dag voortaan de H. Mis aan huis en steeds de Rector bij de hand voor de zieken. Wat een verbetering. Tot 1943 heeft Pater Luyckx zijn bediening als Rector kunnen waarnemen. De 22e October vertrok hij naar Amerika voor een keeloperatie; het mocht echter niet meer baten en na een vreselijk lijden overleed hij de 15e Januari 1944, waarna zijn lichaam te rusten gelegd werd op de dodenakker der Dominicanen van Minneapolis.
En nu stond men ineens voor een nieuwe uitgave van ruim ƒ 80.000,— met een lege kas. Er zou dus geld geleend moeten worden, maar waar? Behalve enkele, kleinere bedragen was op Aruba niets te lenen; ook het Gouvernement beschikte afwijzend op een verzoek tot het verstrekken van een renteloos voorschot. Ten slotte kon men op Curaçao bij enkele particulieren de benodigde som lenen tegen een rente van 5 %. De werkzaamheden konden nu beginnen: in de week na Pasen van het jaar 1935 werd de eerste spade in de grond gestoken en na verlerlei moeilijkheden, die speciaal de uitbreiding van een in volle werking zijnde ziekenverplegingsinrichting met zich meebracht, overwonnen te hebben —: nu eens mocht er niet geklopt worden, dan kon men het geraas van de cementmolen niet verdragen, en zo was het iedere dag wat anders —, kon Zijne Hoogw. Excellentie Mgr. P. I. Verriet O.P. op de tweede Maandag in September van het jaar 1936 met veel uitwendig vertoon de nieuwbouw inwijden.
Aan aller wens was nu voldaan: de zusters hadden haar kapel, de dokters konden beschikken over twee nieuwe verloskamers, de chirurg over twee operatiekamers met bijbehorende afdelingen, voor de patiënten waren frisse 1ste en 2e klaskamers bijgebouwd, naar de eisen des tijds voorzien van alle gemakken, twee grote, ingebouwde regenbakken hoopten op een overvloedig regenjaar en de meisjes van de was waren trots op het nieuwe washuis. De volgende dag ging het normale leven weer zijn gewone gang, maar nu vlotter en prettiger.
In Januari 1943 sloot de Arend Petroleum Mij. haar hospitaal op „Bubali", wat niet alleen ten gevolge had, dat de patiënten gelijk voor October 1929 weer naar het San Pedro hospitaal gezonden werden, maar ook dat het instrumentarium en het Philips-Röntgenapparaat ter bewaring aan het San Pedro hospitaal werden toevertrouwd en naar verkiezing ook konden gebruikt worden. Vanaf die tijd begon men dan ook met zelf Röntgenfoto's te maken, vroeger ging men daarvoor, alleen in hoogst noodzakelijke

gevallen, naar de „A.P.M.". Dit werd nu anders: in 1942 maakte men 280 foto's en in 1945 waren het er reeds 940. Met het nieuwe ultramoderne apparaat, dat in November 1945 in gebruik genomen werd, maakte men in 1946 1170 foto's, welk getal in het jaar daarop steeg tot 1591.

Toen Dr. Harmsen 15 Juli 1944 met het Curaçaose Rode Kruis naar Oost-Indië vertrok, werd hij tijdelijk vervangen door de Surinaamse dokter Tjon Sie Fat tot de komst in November 1945 van de chirurg Dr. A. Schlachter, die het eerste jaar reeds 270 meer operaties verrichtte dan zijn voorganger.

De 29ste September 1945 herdacht het San Pedro Hospitaal zijn 25-jarig bestaan. Men meende, wegens de tijdsomstandigheden, aan dit heuglijk feit geen ruchtbaarheid te moeten geven, doch de heer S. N. Ecury, die 25 jaar geleden sterk voor de oprichting van een hospitaal gestreden had, vond het meer dan billijk die dag plechtig te vieren. De toenmalige Directeur van het Hospitaal, Pastoor Th. Bartel was gemakkelijk over te halen en organiseerde voor zover dat nog mogelijk was, een bescheiden feestviering. Een dames-comité zou in Oranjestad een collecte houden en Mgr. Verriet zou onder de plechtige mis van dankbaarheid het volk toespreken. In een paar dagen tijds collecteerden de dames ruim 4000 gulden en boden deze als feestgeschenk aan.

De betekenis van het San Pedro Hospitaal nam in de laatste jaren niet weinig toe door de vestiging op Aruba van nieuwe doktoren, waaronder Dr. P. F. van Bemmel, neus-, keel- en oorspecialist, die sinds Juli 1946 eenmaal per week opereert en ook oogoperaties doet; in September komt Dr. J. Brouerius van Nidek zich hier vestigen als internist, terwijl Dr. Polanen, oogarts zich voorlopig met een dag per maand moet tevreden stellen voor het verrichten van oogoperaties.

Wij mogen dit summiere overzicht niet sluiten zonder nog twee personen te vermelden, waaraan het San Pedro Hospitaal zeer veel te danken heeft en die er een stempel op gedrukt hebben: Priorin Wijnanda en de Hoofdzuster Fridoline. De eerste heeft bijna 13 jaren onafgebroken aan het hoofd gestaan van deze inrichting, nl. van December 1934—Augustus 1947, juist in de tijd van grote bloei, van vernieuwing en uitbreiding. Met vaste hand, wijsheid en doorzicht heeft zij het hospitaal bestuurd en vooruitgebracht en als een goede moeder de belangen harer zusters en van de patiënten steeds behartigd.

Zuster Fridoline, die reeds meer dan tien jaar als Hoofdzuster optreedt, is een figuur van geheel andere aard. Zij is de spil waaromheen de technische dienst draait en door haar vastberaden, rustig optreden vertrouwen wekt, zowel bij de dokters als bij patiënten. Met grote zorg en nauwgezetheid regelt zij 's avonds te voren al wat er nodig is voor de operatie van de volgende morgen, waarbij zij met vaardigheid en kalmte assisteert en elke situatie onmiddellijk meester is. Moge het haar gegeven zijn nog vele jaren haar persoon en haar talenten te wijden aan de zieken in het San Pedro Hospitaal.

En nu aan het einde van dit artikel een blik in de toekomst. Alweer is het hospitaal te klein. Hoewel wij 70 bedden hebben, kunnen wij niet altijd aan alle aanvragen voldoen. Ook de inrichting der zalen en kamers beantwoordt niet meer aan de eisen van vandaag. Uitbreiding van het bestaande gebouw is niet alleen onmogelijk omdat de capaciteit van de bijbehorende dienstgebouwen niet vergroot kan worden, maar ook omdat op die manier nooit meer een efficiënte verpleging kan verkregen worden. Een nieuw hospitaal zien wij daarom voor onze geest verrijzen, een eenheid verdeeld over verschillende gebouwen, harmonisch samengevoegd tot een groot doel: het welzijn van de patiënt.